

ПОХОДЖЕННЯ ІДЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Перш ніж почати розповідь про життя Степана Бандери, коротко — буквально телеграфним стилем — подамо історію виникнення ідеології українського націоналізму (в радянських джерелах обов'язково додається «буржуазного»), а також історію виникнення організації, яка відома як ОУН (Організація українських націоналістів).

Але перед тим необхідно домовитися, що слід розуміти під словами «націоналізм», «інтернаціоналізм», «фашизм» і «буржуазний», без чого автор і читач можуть не зрозуміти один одного. Адже в мові одні й ті ж слова вживаються незрідка в цілком різних випадках. «Крило птаха» і «крило будинку» — це різні речі, «я люблю матір» і «я люблю вареники» — це різні почуття, «іде дощ» і «йде людина» — це різні дії.

Почнемо зі слова «буржуазія», яке в свідомості радянських людей нерозривно пов'язане з частівкою

СТЕПАН **БАНДЕРА**: ЛЮДИНА І МІФ 27

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Маяковського «Ешь ананасы, рябчики жуй. День твой последний приходит, буржуй!» і має означати «глитая, або ж павука». В дослівному перекладі з французької «bourgeois» означає «городянин», або ще «господар». Цим словом називають людей, які не належать до мільйонерів або мільярдерів, а проте, мають якесь майно. Тобто належать до того-таки «середнього стану», про необхідність створення якого в Україні зараз говорять усі економісти й політики і саме від якого залежать стабільність і можливість країни. Отож, як бачимо, за цим словом не криється нічого поганого.

Тепер про слово «фашизм». Передусім зазначимо, що послідовники Гітлера ніколи не називали себе фашистами. Фашистами називали себе в Італії прибічники Муссоліні, й назва ця походить від латинського слова «fascio». Так у Древньому Римі називали в'язку прутів, яку носили перед вищими посадовими особами (тут, мабуть, буде доречно пригадати, що опричники Івана Лютого мали прив'язані до сідла собачі голови і віники, тобто ті ж в'язки прутів). Відносно фашизму видатний націоналістичний діяч Євген Онацький, який чи не більшу частину життя провів у Італії, писав, що фашизм — це ідеологія нації, яка має свою державу, і тому він не має нічого спільного з українським націоналізмом, який лише бореться за створення незалежної держави.

Що ж до партії, яку очолював Гітлер, то вона називалася націонал-соціалістичною, скорочено «наці» або «нацисти», але ніяк не «фашисти». Цілком можливо, що вперше термін «фашисти» ужив великий вождь усіх часів і народів Йосиф Сталін, а на це вже не було ради. Адже історичний факт, що коли він так званого «знатного гірника» Ничипора Ізотова назвав Нікітою, то тому переробили всі документи на нове ім'я.

І останнє: що означає слово «націоналізм»? В «Українському радянському енциклопедичному словнику» націоналізм визначається як «бурж. ідеологія, політика і психологія, яка розглядає націю як позаіст. категорію, вищу форму сусп. єдності, проповідує зверхність нац. інтересів над класовими. Протилежний інтернаціоналізмові». Далі націоналізм змішується з шовінізмом, тим-таки фашизмом, расизмом і навіть геноцидом.

Дійсно, послідовники ідеології націоналізму вважають, що нація — це основна єдність людей, обумовлена спільністю мови, території, історії (і тому вона не може бути позаісторичною), способом життя, ментальністю.

Так звані «інтернаціоналісти» твердять, що поділ людей на класи, який визначається відношенням до знарядь виробництва, є важливішим від поділу на національності. Образно кажучи, французький

таксист, який працює за наймом, має більше спільного з японським кулі, ніж з французьким власником бодай маленької кав'ярні, бо це вже інший суспільний клас.

А ось що говорить про націоналізм видатний націоналістичний ідеолог Володимир Янів.

«Термін „націоналізм“ походить від латинського слова „natio“, тобто нарід... В понятті націоналізму маємо як основний чинник — любов... І то любов у рівній мірі проявляється в малих гуртах (родина), що й у середніх (група) і великих (нарід). За прикладами не приходиться довго шукати. Любов матері до своєї дитини є рівно добре відома, як, наприклад, на любові пов'язана солідарність односельчан чи глибоке прив'язання до батьківщини, до її землі й краси природи, до земляків, до передаваної традиції. Але любов викликає завжди чинну поставу. Мати не тільки любить дитину, вона опікується нею. Односельчани помагають одне одному. Члени національної спільноти боронять своєї вітчизни. Націоналізм, як рух, побудований на глибокій любові, вимагає від своїх послідовників відданої служби Батьківщині, активності.

З другого боку, нарід — це та спільнота, для якої і за посередництвом якої постали всі великі речі у світі... Світова культура — це багата мозаїка того, що створили національні культури».

30 ГАЛИНА ГОРДАСЕВИЧ

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

На завершення теми цитата мовою оригіналу з брошури В. Русина «Что следует знать о нациях и национализме», виданої в Харкові у 1993 р.: «Человек не может быть без национальности, так как в мире нет и не будет ничейных территорий и безнациональных государств. Безусловно, всегда были, есть и будут люди, которым не нравится многообразие живой природы... Когда-то многим не нравилось, что Земля вращается вокруг Солнца, а не наоборот. Но потом выяснилось, что это не была ошибка природы в строении вселенной, а проявление ограниченности мышления людей, низкий уровень познания мира».

Звідки походять витоки українського націоналізму?

Хай як би намагалися радянські історики довести, що український націоналізм — це вигадка німців або ще навіть австро-угорців, підтримана певними колами Галичини і спрямована на те, щоб відірвати український народ від братнього російського народу, але насправді це не так. Якщо не виходити за межі ХХ ст., то родоначальником українського націоналізму вважають Миколу Міхновського, який народився неподалік Прилук на Чернігівщині й у 1900 р. видав книжку під назвою «Самостійна Україна». Хоча історик Іван Лисяк-Рудницький не погоджується з цим і вважає,

СТЕПАН **БАНДЕРА**: ЛЮДИНА І МІФ **31**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Микола Міхновський,
основоположник
і перший ідеолог
українського
націоналізму

Д-р Дмитро Донцов,
ідеолог українського
інтегрального
націоналізму

що виникнення українського націоналізму було спричинене поразкою національно-визвольних змагань у 1917-1920 рр.

Українськими буржуазними націоналістами в усіх радянських виданнях обзивали керівників Української Народної Республіки Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюру (незважаючи на те, що перші два самі себе вважали соціалістами). Грушевський народився в Холмі, вчився в гімназії в Тифлісі (сучасне Тбілісі), закінчив Київський університет. Володимир Винниченко народився в селі на Херсонщині, а Петлюра — в Полтаві. В 1930-х рр. у радянській пресі «гнівню таврувалися» як «запеклі фашисти» Дмитро Донцов і Євген Маланюк. Дмитро Донцов

народився в Мелітополі і, дійсно, за своїми переконаннями належав до того типу людей, яких ми зараз називаємо екстремістами, але він ніколи не був членом ОУН, хоча деякий вплив на ідеологію українського націоналізму його ідеї таки мали. А Євген Маланюк був родом з Архангороду на тій-таки Херсонщині. Ще слід би згадати Івана Липу і Юрія Липу, батька й сина. Іван Липа разом з Миколою Міхновським і ще кількома молодими людьми в 1891 р. створили підпільну (в царській Росії інакше не можна було) організацію, яка називалася «Братство тарасівців», і склали присягу на могилі Шевченка в Каневі. А його син Юрій народився в Одесі й написав ряд публіцистичних праць, поміж них — «Призначення України».

Отже, як бачимо, першими творцями ідеології українського націоналізму були, згідно з сучасною термінологією, «східняки». Це вже наступне покоління — Степан Охримович, Зенон Коссак, Осип Мащак, Степан Бандера, Олекса Гасин, Петро Полтава, Дмитро Маївський — були уродженцями західних областей.

Так само емігрантами з тих земель України, які потрапили під радянську владу, була створена основа УВО (Української Військової Організації), а потім і ОУН. От лише очолював ці обидві організації уродженець Галичини Євген Коновалець.

СТЕПАН **БАНДЕРА**: ЛЮДИНА І МІФ **33**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Полковник Євген
Коновалець,
основоположник
і довголітній провідник
УВО й ОУН

Коли велика кількість — точної цифри ніде не вказано, але йшлося про десятки тисяч — звиклих до військової організації і дисципліни людей опинилася за кордоном, то вони намагалися якось відновити звичні структури. Так, липнем 1920 р. датується створення УВО. Але УВО займалася чисто військовими акціями, а були ж ще інші галузі роботи. Підросло нове покоління, яке треба було належним чином виховувати і залучати до визвольної діяльності.

Виникає ряд окремих, незалежних одна від одної організацій у Галичині, а також у Чехословаччині, де осіло найбільше українських емігрантів. Назвемо бодай кілька з них: «Група української державницької молоді», «Організація вищих клас українських гімназій», «Союз української націоналістичної молоді» тощо.

Великі організаторські здібності Євгена Коновальця проявилися в тому, що він зумів об'єднати всі ці організації в одну з чітко визначеною структурою, єдиною програмою та єдиним Проводом, що було дуже нелегко.

Перший конгрес українських націоналістів відбувався 28 січня — 3 лютого 1929 р. в умовах суворої конспірації. Вкажемо бодай на те, що делегати прибували в Прагу, а потім їх переправляли у Відень, де і відбувся конгрес. На конгресі було ухвалено програму й устрій ОУН, обрано Провід, який очолив, ясна річ, Євген Коновалець. На подальшій історії ОУН тут зупинятися не будемо, оскільки про це йтиметься в окремих розділах книжки.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>